

O NOUĂ MACHETĂ DE AMBARCAȚIUNE DESCOPERITĂ ÎN AȘEZAREA CUCUTENIANĂ DE LA POCREACA-IAȘI

DE

CONSTANTIN ICONOMU

Între anii 1991 și 1994 au fost întreprinse săpături arheologice sistematice în situl de la punctul „Cetățuia”, satul Pocreaca, com. Schitu Duca, jud. Iași. Din săpăturile efectuate de noi la Pocreaca au fost descoperite materiale ce aparțin culturii Cozia¹, dar și numeroase fragmente ceramice, unelte, idoli etc., toate de factură neolitică și care, în urma unui examen preliminar, au fost atribuite culturii Cucuteni, fazele A3–A4. Din acest material a fost selectată o machetă de ambarcațiune, din lut ars, asupra căreia ne propunem să insistăm în lucrarea de față.

Macheta, descoperită în campania anului 1992, într-un nivel cucutenian, la adâncimea de 0,50 m, reprezentând o luntre monoxilă, a fost realizată din pastă fină, de culoare cărămizie, cu mici pete cenușii pe fund. Piesa, arsă oxidant, ca urmare a frământării necorespunzătoare a lutului, prezintă în exterior, la bază, unele exfolieri. Monoxila, de formă alungită, are prora lată, cu marginile arcuite, pupa îngustă și ușor ascuțită în plan orizontal. În profil, atât prora, cât și pupa sunt ușor ridicate în sus. Prora a putut fi identificată datorită lățimii ei mari, dar și prin existența unei perforații cilindrice orizontale, incomplete, menite a sugera orificiul de amarare. La exterior, în secțiunea transversală, ambarcațiunea prezintă forma literei U, dar cu baza mai lată și în interior aspectul literei V, cu vârful rotunjit. Dimensiuni: lungimea 7,1 cm, lățimea 3 cm, înălțimea 1,7 cm (fig. 1). Macheta de la Pocreaca reproduce cu certitudine o ambarcațiune de tip monoxilă datorită formei alungite cu capetele rotunjite și ridicate în sus, bordurile arcuite și perforația orizontală pentru amarare, excluzându-se astfel identificarea acestei piese cu orice alt tip de obiect.

Reproducerile miniaturale de monoxile au fost clasificate în mai multe categorii de către diferiți autori. După opinia noastră acest gen de ambarcațiune poate fi împărțit în două categorii: *monoxile propriu-zise* descoperite în apă, mlaștini și turbării și *machete de monoxile* realizate îndeobște din lut, și care redau forma ambarcațiunilor fără prea multe detalii. Evident, machetele de lut ars nu pot oferi date referitoare la natura lemnului, observându-se doar faptul că prora monoxilei era cioplită din partea de jos a trunchiului de copac, acolo unde acesta era mai gros², după cum se poate observa și la piesa de la Pocreaca. Această machetă de monoxilă, în clasificarea Christinei Marangou, aparține primului tip, de formă alungită, simetrică, cu secțiunea elipsoidală³, ambarcațiunea de la Pocreaca prezentând însă unele diferențe în sensul că baza este plată și bordurile arcuite⁴. Acest gen de ambarcațiuni, reprodus și de către macheta de la Pocreaca, având stabilitatea

¹ C. Ionomu, *Cercetările arheologice din cetatea hallstattiană de la Pocreaca-Iași*, în *ArhMold*, XIX, 1996, p. 21–56.

² D. Monah, *Machete de ambarcațiuni din culturile Precucuteni și Cucuteni*, în *Scripta Praehistorica. Miscellanea in honorem nonagenarii magistri Mircea Petrescu-Dîmbovița oblata*, Iași, 2005, p. 283.

³ Chr. Marangou, *Maquettes d'embarcations: les débuts*, în *Aegaeum. Annales d'archéologie égéenne de l'Université de Liège*, 7, 1991, p. 25; pentru monoxile, vezi și D. Ellmers, *Einbaum*, în *Reallexikon der Germanischen Altertumskunde* (Hrsg. Johannes Hoops), VI, 1986, p. 601–609; Ch. Christensen, *Stone Age Dug-Out Boats*, în *Environmental Archaeology. Symposia of the Associations for Environmental Archaeology*, 9, Roskilde, Denmark, 1988, Oxbow Books, 1990, p. 121–141; Olaf Höckmann, *Schiffahrt in der Steinzeit*, în *Omagio a Dinu Adameșteanu*, Cluj-Napoca, 1996, p. 25–26; J. Adams, *Ships and Boats as Archaeological Source Material*, în *World Archaeology*, 32, no. 3, *Shiprecks* (Feb., 2001), p. 292–310.

⁴ D. Monah, *op. cit.*, p. 279, tip 2; p. 286.

relativ mică, erau utilizate în bălți, mlaștini și ape curgătoare mici, pentru pescuit, vânat, recoltarea faunei acvatică și mai puțin pentru transport de persoane și mărfuri⁵. Acest punct de vedere este susținut de faptul că în zona așezării neolitice de la Pocreaca nu se găsesc râuri sau lacuri mari care să impună construirea și utilizarea unor ambarcațiuni mai elaborate. De altfel, cercetătorul Dan Monah remarcă faptul că și celelalte machete de ambarcațiuni au fost descoperite în așezări cucuteniene lângă care se aflau mici cursuri de apă sau bălți⁶. Tipul de machetă de la Pocreaca, ce reprezintă o monoxilă, era propulsat cu ajutorul vâslelor, prăjinilor și, dat fiind adâncimea mică a apelor în care erau folosite, puteau fi poziționate și de către oameni. Macheta de la Pocreaca păstrează, în privința condițiilor de descoperire, aceleași particularități ca și celelalte reprezentări de monoxile atestate în așezări cucuteniene, care au fost găsite în condiții ce nu presupun practicarea unui cult, ieșind la iveală alături de alte obiecte, în gropi ori în stratul de cultură⁷. De asemenea, este de observat că macheta de la Pocreaca nu prezintă o perforație completă și, ca atare, aceasta nu a putut fi utilizată drept pandantiv.

În stațiunile neolitice din Moldova, machete de monoxile au fost descoperite în așezările culturii Precucuteni III de la Isaiia, jud. Iași, și Poduri, jud. Bacău și în situri ale culturii Cucuteni de la Mărgineni, jud. Bacău (faza Cucuteni A2), la Poduri, două exemplare (fazele Cucuteni A2 și Cucuteni B1) și a treia, de asemenea de la Poduri, provenind dintr-o descoperire întâmplătoare care nu a permis precizarea fazei⁸.

Macheta de la Pocreaca se aseamănă cel mai bine cu monoxilele de la Isaiia (faza Precucuteni III) și Mărgineni (faza Cucuteni A2), toate aparținând tipului de formă simetrică și elipsoidală în secțiune, fiind a cincina piesă de acest fel găsită într-o așezare cucuteniană din Moldova⁹.

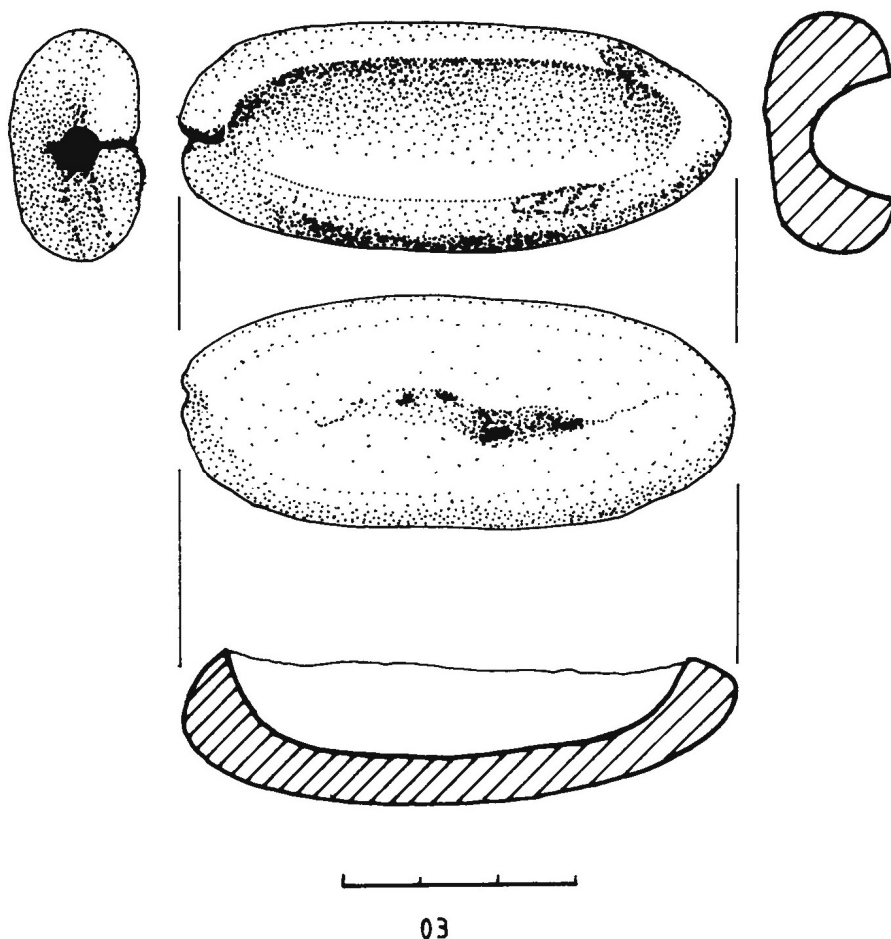

Fig. 1. Macheta ambarcațiunii de la Pocreaca-Iași.

⁵ *Ibidem*, p. 271.

⁶ *Ibidem*, p. 275.

⁷ *Ibidem*, p. 280.

⁸ *Ibidem*, p. 272–278.

⁹ *Ibidem*, p. 274–278.

A NEW WATERCRAFT MODEL DISCOVERED IN THE CUCUTENI
SETTLEMENT OF POCREACA-IAȘI

SUMMARY

We present the clay model of a logboat discovered in the Neolithic settlement of Pocreaca-Iași, belonging to the Cucuteni Culture, phase A3–A4.

FIGURE EXPLANATION

Fig. 1. The logboat model from Pocreaca-Iași.